

Voorwoord

In het begin van de jaren negentig verscheen het geruchtmakende artikel en later het boek van Fukuyama waarin hij het 'einde van de geschiedenis' aankondigde. Alhoewel het boek nog steeds vaak wordt aangehaald en besproken, lijkt de urgentie waarmee het werd behandeld op het moment te zijn geweken. Tegenwoordig lijken weinig mensen te willen spreken over het einde van de geschiedenis en wie kan hen daarin ongelijk geven. Zelfs een oppervlakkige bestudering van de westerse maatschappij vandaag de dag, leert dat een historisch besef en een besef van voortgaande historische ontwikkeling zeker niet dood is. De aanslagen op het WTC in New York van 11 september 2001 zijn, ondanks dat sommige apocalyptische voorspellingen niet zijn uitgekomen, wel een ijkpunt geworden in het collectieve geheugen. En getuige de voortgaande discussies over de oorlog en 'vrede' in Irak lijkt dat collectieve geheugen nog steeds bezig met het nadenken over het nabije verleden en toekomst. Over hoe die nabije toekomst eruit zal zien kunnen wij hier echter niet spreken. Alle discussies daarover laten echter wel zien dat het nog (altijd) te vroeg is om te spreken over het einde van de geschiedenis.

Voor historici is dat een geruststellende conclusie, immers in dat geval hoeft de geschiedschrijving geen levend anachronisme te zijn. Sterker nog: zij kan midden in de samenleving blijven staan en hoeft niet te vrezen voor aanvallen betreffende haar maatschappelijke relevantie.

Aldus enigszins gerustgesteld is het natuurlijk niet gepast om gemakkelijk achterover te leunen. Vele prangende vragen wachten op een antwoord. Veel historische problemen wachten op verheldering. Meer nog dan dat wacht de ontwikkeling in de geschiedwetenschap ook op een verheldering. Welke richting moeten historici inslaan. Wat voor nieuwe methoden staan ons te wachten. Met die vragen in het achterhoofd heeft de Groniek redactie enkele historici gevraagd om hun licht te laten schijnen over de toekomst van de geschiedschrijving. Daarbij staat met name de cultuurgeschiedschrijving centraal, omdat juist die tak van de geschiedschrijving de afgelopen decennia de turbulentste ontwikkeling heeft doorgemaakt en ook omdat de cultuurgeschiedenis een tak is waarin bij uitstek geschreven wordt in een lange traditie. Ook de toekomst van de cultuurgeschiedschrijving kunnen wij niet voorspellen. Maar ook zonder ons in te laten met de futurologie, is het evenwel mogelijk iets zinvol te zeggen over de toekomst van de geschiedenis en wel door ons te richten op de voorwaarden voor

een zo zonnig mogelijke toekomst.

Denkend aan de specifieke kennis van de historicus hoeft het geen verbazing te wekken dat alle auteurs voor de toekomst en haar voorwaarden inspiratie in het verleden hebben gezocht. Vanuit dat verleden komt Ankersmit tot vijf punten die volgens hem beslissend zijn voor de toekomst van de geschiedschrijving. Van die vijf punten benadrukt Hayden White in zijn korte reactie vooral het verband tussen een veranderde beleving van het verleden en de verandering in de geschiedschrijving. Volgens White is de belangrijkste uitdaging voor de hedendaagse geschiedschrijving het vinden van nieuwe adequate vormen voor het historische verhaal. H. W. von der Dunk kiest voor een haast tegenovergestelde benadering. Hij richt zich niet op de vorm, maar sluit zich in wezen aan bij wat Ankersmit de individualisering van het verleden noemt. Volgens Von der Dunk zal die individualisering verder toenemen en tot een nog veelvormiger geschiedbeeld leiden. Christoph Strupp ziet de toekomst van de geschiedenis vooral vanuit het verleden en benadrukt het verschil daartussen. Strupp verwacht dat de cultuurgeschiedenissen zoals Huizinga die schreef, helaas, niet meer geschreven zal worden. Herman Paul kiest voor weer een andere benadering. In zijn artikel pleit hij voor een genuanceerdere houding van zowel empirische en narrativistische geschiedfilosofen. Daarbij zou in ieder geval de geschiedfilosofie gebaat zijn. Tot slot komen al deze verschillende benaderingen samen in de tweede bijdrage van Ankersmit. Hierin gaat hij verder dan de stellingen die hij in het eerste artikel poneerde. De individualisering en pluriformiteit waar Von der Dunk voor pleit, de nuance waar Paul voor pleit, de onwaarschijnlijkheid van een nieuwe Huizinga die Strupp signaleert en de noodzaak van nieuwe vormen die White benadrukt, combineert Ankersmit tot een vlammend pleidooi voor de juiste voorwaarden. Alleen onder een dergelijk goed gesternte zullen volgens Ankersmit belangrijke vernieuwingen binnen de geschiedwetenschap mogelijk zijn.

Het supplement vangt aan het betoog van Freek de Bos in de rubriek *Hoog van de Toren* dat het vredesproces in het Midden-Oosten per definitie gedoemd is om te mislukken. In de rubriek *Persoonlijkheden* verklaart Doeko Bosscher zijn fascinatie voor de persoon en het werk van de Joodse schrijver Abel J. Herzberg. Catrien Santing tenslotte laat zien hoe de historicus menselijke resten als bron kan gebruiken in het onderdeel *Bronnen*.

De redactie wenst u veel leesplezier toe.